

HB 13.908

HIRÜNKAVILÁGBAN

I. évfolyam 12. szám

1951. december

BARTÓK UTOLSÓ ÉVEI.

Irta: Kecskeméti Pálné Láng Erzsébet

Bartók Béla korunk egyik leguniverzálisabb, leggazdagabb szel-
leme volt. Elsősorban zeneköltő; egyik legnagyobb úttörője a modern
zenének. Új hangokat talált, új utakon járt, de a legmélyebben és leg-
alaposabban ismerté a nagy klasszikus és romantikus zenei tradíciót,
is. Beszélgetés közben egyre észébe jutottak a klasszikus zenének Mo-
zart-kvartetteknek, Beethoven-szonátáknak rejtett finomságai. A zón-
gorához ült, hogy áhítatosan megcsillogtassa a szépségüket.

Nemcsak mint zeneköltő volt Bartók a legnagyobbak egyike; több
más területen is az élen járt. Munkásságából, melynek alattomos beteg-
sége túl korán vetett véget, három-hégy teljes életre való nagy telje-
sítmény telt volna ki. Mint koncertező művész eredeti és genialis volt.
Hangja, előadás-módora senkiével sem téveszthető össze. Mindezek mel-
lett még óriásit alkotott mint tudós, - számos nemzet népdal-kincsé-
nek főkutatója és felülmúlhatatlan elemzője. A magyar népdalról írt,
az Oxford University Press kiadásában megjelent könyve a magyarság e-
gyik legnagyobb kultúrmonumentuma. De Bartók nemcsak a magyar népzene-
t kutatta. Elmélyedt a környező népek népdalkincsében is és a román
és a tót népzeneről szóló könyvei ugyanolyan magas színvonalon áll-
nak, mint a magyar népdalról szóló könyv.

Bartók tudományos érdeklődése egyre szélesebb köröket vont. A
középeurópai népek zenéjének áttanulmányozása után Törökországba is
elment kutatni és az északafrikai népzene is foglalkoztatta. Mindenütt
az őseredeti, modern városi hatásoktól nem érintett népi hagyomány
volt érdeklődésének tárgya. Ugy érezte, hogy ezt a hagyományt meg kell
menteni a jövő számára, följegyezni és hanglemezekre rögzíteni, mielőtt
a városi kultúra árja elborítja az eredeti népi hagyomány még megma-
radt szigeteit. Minden nép őseredeti népművészetét pártatlanul szerete-
te. Nyoma sem volt benne a nemzeti szűkkeblűségnek és elfogultságnak.
Mindamellet azt sem mondhatjuk, hogy Bartók internacionalista vagy
kozmopolita lett volna.

Mint művész és tudós, otthon volt a világ minden kultúrcentru-
mában /és tökéletesen beszélt a nagy világnyelveken/, de mindenütt ma-
gyarnak érezte és vallotta magát és hazája iránt való szeretete, érte
való aggodalma volt az egyik fő témája barátaival való beszélgetései-

nek. A második világháború alatt egyre jobban szorongatta szívét az aggodalom.

Bartók semmiképpen nem érzett szolidaritást a hivatalos magyar politikával; a Hitlerrel való szövetség politikájával. Hiszen éppen ezért hagyta el otthonát és biztosan megalapozott pozícióját, mert nem tudott a náciizmus által megmérgezett légkörben állni. De amikor a végzetes németbarát politika elkerülhetetlen következménye, az újabb döntő vereség kezdett valósággá válni, Bartók egyre azt hangoztatta: "csak nem fogják a magyar népen megbosszulni azt, amibe részben belekényszerítette a hatalmas szomszéd, részben pedig behajszolták saját kalandorai és himpellérjei."

Ami az oroszokat és a kommunistákat illeti, ezekkel szemben Bartóknak sohasem voltak illúziói. Tudta, hogy orosz és kommunista uralom mit jelent, nemzeti, társadalmi és kulturális szempontból. Igaz, hogy Bartók, a művész és tudós, tudott a világtól menekülni, visszavonulni a titkok és csodák közé, amelyeket csak ő ismert s melyek közt a legmélyebben és legigazabban élt. De nem volt tájékozatlan a valósággal, az erőszak és a politika világával szemben. Élesen átlátta korunk realitásait és állást foglalt, úgy ahogy megvesztegethetetlen igazságérzete és nemzeti érzése diktálta.

Bartók utolsó éveiről Amerikában, sok túlzott és hamis híresztelés van forgalomban. Elhíresztelték, hogy Bartók nyomorgott, majdnem éhenhalt s hogy nem méltányolták és senki sem vett róla tudomást. A valóság ezzel szemben az, hogy Bartók nagyságát elismerték és méltányolták mind a zenei, mind a tudományos világban. Amíg egészséges volt, hangversenykörutakra ment feleségével, Pásztory Dittával és sikerrel mutatta be kompozícióit. Tudományos munkásságát pedig a Columbia és a Harvard egyetem támogatta. Ennek a széleskörű és sikeres tevékenységnek Bartók súlyos betegsége vetett véget. 1943 elején, amikor leukémiája kritikus fordulatot vett, le kellett mondania mind a koncertezésről, mind az egyetemi munkásságról. Anyagi szempontból ettől kezdve csak zeneszerzői jövedelmére volt utalva. Bartók egyike volt azoknak a kivételesen elismert "komoly" /tehát nem "népszerű"/ zeneszerzőknek, akik pusztán tantième-jövedelmükből meg tudtak élni; de a költséges szanatóriumi gyógykezelésre ebből a jövedelemből már nem tellett. Ezeket a költségeket magától értetődően, nobilesan vállalta az amerikai zeneszerzők és kiadók egyesülete, az ASCAP. Bartók elfogadta ezt a támogatást, de attól a pillanattól kezdve, amikor átmenetileg jobban lett és elhagyhatta a szanatóriumot, egy fillért sem fogadott el.

Ezekben az években, amikor már koncertezésről nem lehetett szó és Bartók hosszú időt töltött szanatóriumban, zeneszerzői működése újabb lendületet vett. Egész sor rendkívüli jelentőségű mű keletkezett ezekben az években. Az első volt a Concerto for Orchestra /1943/. Ezt Kussevitzky, a nagy bostoni karmester rendelte meg nála s a bemutatónak átütő sikere volt. Ezt követte a Yehudi Menuhin számára írt szólóhegedű-szonáta /1944/. Sorrendben utolsó a két hatalmas hátrahagyott mű: a harmadik zongoraverseny és a brácsakoncert.

Bartók utolsó nagy műveit már a közeledő vég tudatában alkotta. Az északkarolinai szanatórium és a Saranac-Lake-i fürdőtelep magányában keletkeztek ezek a művek, ahol a gyógykezelés csak ideiglenesen állíthatta meg a romboló betegség elhatalmasodását. De a művek hangulatában nincs sem lázadás, sem kétségbeesés. Ellenkezőleg: megbékülés, lehiggadtság. Egy végső harmóniában való megnyugvás jellemzi őket, szemben a korábbi művek szertelen, minden határon túlmenni akaró, minden töprengést és kétséget még elmélyítő keresésével és kísérletezésével. Ezek a művek már testamentumok: itt Bartók megsejtette a végső titkot, a küzdelem utáni békét.

Tudta, hogy sietnie kell és az utolsó évben lázasan dolgozott a

brácsakoncerten, melyet Primrose, a kiváló virtuóz rendelt nála. Amikor Saranac Lake-ről 1945. augusztus 30-án visszatért New Yorkba, kérészködéésre azt felelte, hogy a koncert még nincs készen, de majd New Yorkban folytatja. Két nappal visszaérkezése után ágyának dőlt, és az ágyban komponált - látogatóinak azt mondta, hogy a brácsakoncertet írja. Egyszer ágya mellett ülve a partitúrára esett tekintetem s nagy meglepetésemre zongoraszólamot láttam benne. Hát zongoraszólama is van a brácsakoncertnek? - kérdeztem Bartókot, aki mosolyogva felelt: "az nem zongoraszólam, hanem ütőhangszerekről van szó".

Rohamosan rosszabbodott az állapota, úgy hogy szeptember 21-én kórházba kellett szállítani. A partitúrát már nem vitte magával - és utólag kiderült az is, hogy nem a brácsakoncerten dolgozott az utolsó hetekben, hanem egy új zongorakoncerten, amelyről senkinek sem tett említést. Meglepetésnek és örökségnek szánta felesége, Pásztor Ditta számára.

Súlyos betegen, erejének végső megfeszítésével le tudta írni a hatalmas művet egészen végig; - a zongoraszólam teljes és a zenekari kíséretben is csak az utolsó néhány taktus hangszerelése hiányzott, amikor Bartók kezéből kiesett a toll. A partitúra végére, ahogy az írást abba kellett hagynia, még odaírta azt a szót is: "Vége". Igazi bartóki gesztus - diadalmas, tragikus, komor. Vége a műnek - befejeztem, nem kell hozzátenni semmit. De vége az alkotásnak, vége az életnek is - csak a mű marad meg, az megvan s nem fog elmúlni.

A brácsakoncert már nem készült el, ezt jegyzetekből rekonstruálta tanítványa és barátja, Serly Tibor. /Ez a rekonstrukció magában véve hatalmas teljesítmény, mert csak a Bartók szellemi világában legmélyebben otthonos zenei fantázia tudta a teljes formát kihozni a kusza, kis cédulákra odavetett feljegyzésekből./

Az utolsó kórházi napokban Bartók már menthetetlen volt; az ápolás még szörnyű fájdalmait sem tudta enyhíteni. Majdnem az utolsó pillanatig világos eszméleténél volt, elbúcsuzott feleségétől, fiától és barátaitól. Szeptember 26-án következett be a vég - Bartók, a páratlan egyéniség, egyaránt nagy mint jellem, alkotó művész és tudós, elköltözött a halhatatlanok közé.

A nagyközönség előtt Bartók neve és művei csak halála után lettek közismertté. Ennek számos oka van. Az egyik az, hogy amikor a nagy komponista meghalt, az egész sajtó méltatta s így neve "forgalomba" került, míg azelőtt csak a művelt zenei publikum számára volt fogalom. E mellett figyelembe veendő, hogy a közizlés csak lassan fogadja be azt az új zenei nyelvet, amelyet részben Bartók teremtett. Végül meg kell jegyezni, hogy a gramfonlemezipar háború utáni fellendülése rendkívüli módon használta a Bartók-művek elterjedésének. Ebben nagy szerepe van Bartók fiatalabb fiának, Bartók Péternek, aki New Yorkban hanglemezgyártó és kiadó vállalatot alapított és művészileg kifogástalan reprodukcióban hozott forgalomba számos Bartók-művet. Ma már nemcsak a zenei elit, hanem a zenekedvelő nagyközönség is a legnagyobbak sorában ismeri és méltányolja a nagy magyart, Bartók Bélát.

VICTOR HUGO: MAGYARORSZÁG NEM HALT MEG ÉS NEM HALHAT MEG, MERT A NEMZETEK HALHATATLANOK. EZ A KIVÁLÓ NEMZET KI FOG TÖRNI SÍRJABOL, AHOVA A ZSARNOKSÁG FEKTETTE. ADDIG, AMIG A FÜGGETLENSÉGI SZELLEM, AZ ERÉNY, A HŐSIESÉG, A DICSŐSÉG ÉS A SZABADSÁGVÁGY ÉLNI FOG, MAGYARORSZÁG IS ÉLNI FOG.

BIBLIOGRAFIA 1945-1950 /IV./

- Assmann Kurt: DEUTSCHE SCHICKSALSJAHRE /Wiesbaden, Brockhaus, 1950/
Bartlett Vernon: EAST OF THE IRON CURTAIN /New York, McBride, 1950/
BELA BARTOK; A MEMORIAL REVIEW /USA, Boosey and Howkes, 1950/
CARDINAL MINDSZENTY AND THE CONFESSION DRUG /New York, Catholic Central Bureau, 1950/
Daube Otto: DIE WEGE ZUR NEUEN MUSIK /Dortmund, Crüwell, 1950/
Errante V. - Mariano E.: ORFEO /Firenze, Sansoni, 1950/
Foldes Andor: KEYS TO THE KEYBOARD /London, New York, Oxford Univ. Press, 1950/
Gaspar Geza: SCIENCE, CONSCIENCE AND GOD /New York, Helikon Books, 1950/
György Pál: VITAMIN METHODS /New York, Academic Press, 1950/
Harsch J.C.: THE CURTAIN ISN'T IRON /Garden City, N.Y., Doubleday, 1950/
Hungarian Government: THE FIVE YEAR PLAN OF THE HUNGARIAN PEOPLE'S REPUBLIC /Budapest, Hungarian Bulletin, 1950/
Kann Robert A.: THE MULTINATIONAL EMPIRE: NATIONALISM AND NATIONAL REFORM IN THE HAPSBURG MONARCHY, 1848-1918 /USA, Columbia U.Pr., 1950/
Kerényi Karl: LABYRINTH-STUDIEN /Zürich, Rhein-V., 1950/
LIBERATED HUNGARY 1945-1950 /Budapest, 1950/
Markham R.H.: COMMUNISTS CRUSH CHURCH IN EASTERN EUROPE /Boston, Meador Publ. Co., 1950/
Maschwitz and Posford: MAGYAR MELODY /London, Samuel French, 1950/
Orme A.: COMES THE COMERADE /New York, Morrow, 1950/
Palotay Banyay Irene: THE HISTORY OF HUNGARIAN MUSIC /Los Angeles, Wetzel Publ. Co., 1950/
Revesz G.: ORIGINE ET PRÉHISTOIRE DU LANGUAGE /Paris, Payot, 1950/
Salazar Adolfo: LA MUSICA COMO POCESO HISTORICO DE SU INVENCION /Mexico, Fondo de Cultura Economica, 1950/
Scholz János: BAROQUE AND ROMANTIC STAGE DESIGN /New York, H. Bittner and Co., 1950/
Sharp S.: NEW CONSTITUTIONS IN THE SOVIET SPHERE /Washington, Foundation for Foreign Affairs, 1950/
Slaughter Frank: IMMORTAL MAGYAR /New York, Schuman, 1950/
Stadtmüller Georg: GESCHICHTE SÜDOST-EUROPAS /München, R. Oldenbourg, 1950/
Steward Neil: BACKGROUND TO NEW HUNGARY /London, Fore, 1950/
THE TRUTH BEHIND THE TRIAL OF CARDINAL MINDSZENTY /New York, Education Society, 1950/
VOGELER R., ETC. BEFORE THE CRIMINAL COURT BUDAPEST /Hung. State Publ. H., 1950/
Warriner Doreen: REVOLUTION IN EASTERN EUROPE /London, Turnstile, 1950/
Fabian B.: CARDINAL MINDSZENTY /New York, C. Scribner's Son, 1949/
Ferdinándy Mihály: TRES RETRATOS /Buenos Aires, Egyet. kiad., 1949/
" " : LO DEMONIACO EN "POESIA Y VERDAD" DE GOETHE /Mendoza 1949/
FOUR YEARS STRUGGLE OF THE CHURCH IN HUNGARY, CARDINAL MINDSZENTY /London, Longmans Green, 1949/
Koestler A.: INSIGHT AND OUTLOOK /New York, Macmillan, 1949/
Moreux Serge: BELA BARTOK; LEBEN - WERK - STIL /Svájc, Atlantis, 1950/
Markham R.H.: RUMANIA UNDER THE SOVIET YOKE /Boston, Meador P. Co., 1949/
REVOLUTION AND COUNTERREVOLUTION IN EASTERN EUROPE /London, Fabian Publ. 1949/
Schmidt Paul Dr.: STATIST AUF DIPLOMATISCHER BÜHNE /Bonn, Athenaeum, 1949/
WEISSBUCH; VIER JAHRE KIRCHENKAMPF IN UNGARN /Zürich, Thomas-Verl., 1949/
Hollos Clara: THE STORY OF OUR BREAD /New York, Internat. Publ., 1948/
Kern Erich: DER GROSSE RAUSCH /Zürich, Thomas-Verlag, 1948/
Kopp and Rosner: INTRODUCTION TO HUNGARIAN PAINTING /London, Sylvan Pr., 1948/
Kovács Imre: IM SCHATTEN DES SOVIETS /Zürich, Thomas V. 1948/ 1948/

KOSSUTH-CENTENNÁRIUM.

Kossuth amerikai útjának évfordulója az amerikai közvélemény számára sem múlik el nyomtalanul, akárcsak Kossuth angliai látogatása az angol előtt. A megemlékezés azonban nem nélkülözi a disszonáns hangokat /ahogy Angliában is pl. a TABLET-ben éles támadás jelent meg Kossuth ellen/. Így a NEW YORK TIMES /51.XII.8./ "Kossuth-Centennárium" c. vezércikkében Kossuthot ugyan "Magyarország rettenthetetlen száműzöttjé"-nek nevezi, aki "azért okozott oly izgalmat itt, mivel az amerikaiak előtt nagyon drága valamit jelképezett - a szabadság szellemét", mégis: "a magyar szabadságért küzdött, de elnyomta volna a ném-magyar kisebbségeket Magyarországon; öntelt, diktatórikus hajlamú, sovíniszta volt". Mindazonáltal "különös zseni volt" és "hős a történelem ítélete szerint". A cikkekre Borsody István felelt meg a szerkesztőhöz írt levelében./NYT, 51. XII.20./ Megállapítja benne, hogy Kossuth életének második felére nem érvényes a lap kritikája s hogy Amerikába már a federalizmus híveként érkezett. Republikánus, demokratikus és federalista elveihez haláláig hű maradt.

Kossuth neve gyakran fordult elő ezekben a hetekben, sokszor a legváratlanabb vonatkozásokban is. Egy párizsi NYHT-jelentés/51.XII.5./ Kossuth útleveléről számol be, melyet Amerikától kapott, hogy odautazhasson; egy amerikai állampolgár csempészte ki Magyarországról s most a Kongresszusi Könyvtárnak akarja adományozni. A NYT/51.XII.10./ ír hosszú cikket a decimális osztályozórendszer feltalálójáról, Dewey könyvtartudósról, születésének századik évfordulóján, akinek keresztnéve - Melville Louis Kossuth volt! A NEW YORK JOURNAL AMERICAN /51.XII.4./ pedig "Az Egyesült Államok Történetének Albuma" c. képes rovatában ezt írja: "Ma van száz éve, hogy egy korábbi orosz zsarnok áldozata megérkezett New Yorkba, hogy egy hős számára kijáró fogadtatásban részesüljön. Látogatása megváltoztatta a női divatot és megindította a magyarok bevándorlását az USA-ba... Kossuth erőfeszítései, hogy USA-segítséget biztosítson Oroszország és Ausztria ellen, meghiusultak, de befolyása tartósan bizonyult egy egészen váratlan módon. Tollas kalapja, melyet érkezésekor viselt, egy new yorki kalapost arra inspirált, hogy bevezesse az első puha nemez-kalapokat nők számára, s az új stílus a 'bonnet' helyére lépett."

A CRUSADE FOR FREEDOM

Amerikát mozgósító propagandájának s tömeggyűléseinek egyik szónoka dr. Fábry Pál, v. kisgazda képviselő. Az elmúlt hónapokban Syracuse-ban, Bostonban, Brooklynban, Minneapolisban, Notre Dame-ben, Litchfield-en, Middletown-ban, Fall River-ben beszélt.

A gyűlések a legkülönbözőbb jellegűek voltak: tömeggyűlés, egyetemi előadás, Pythia Lovagjainak nyilvános ülése, országos orvosi nagygyűlés, farmerek évi elnökválasztó gyűlése, veteránszervezet vacsorája, állami Crusade-kampány megindulása, stb. A sajtó terjedelmesen ismertette dr. Fábry beszédeit, cikksorozatot közöl tőle. Gyakran szerepel a rádióban is.

"PAPRIKA"

Ezzel a címmel közöl hosszú cikket a svéd AFTON TIDNINGEN egyik száma Hámori László tollából. "Ha valaki megkísérelné - írja - korunk kultúrhistoriáját megírni, érdekes felfedezésre bukkanna. Aligha találna u. i. a kutató valamirevaló országot avagy a művészet s a tudomány olyan területét, ahol néhány magyar név nem szerepne." Részletes felsorolás után megállapítja, hogy a 10 milliónyi magyar nemcsak azért küldött mennyiségileg s minőségileg egyaránt oly jelentős exportot a világ minden kultúrnépének /s ez a szellemi paprika már ott ízlelhető a nyugati kultúrájában!/, mert a magyar nagyon tehetséges fajta, hanem főleg földrajzi s szociális okokból.

KÖZÉPKELETEURÓPAI FIGYELŐ.

OSZTRÁK TUDÓS

A METROPOLITAN OPERA

Hans Thirring felfedezéséről számol be a világsajtó. A professzor, aki elsőként ismerte fel a hidrogénbomba lehetőségét, azt állítja, az USA egyedül a rádióaktív por segítségével nyerhet háborút egyetlen emberélet vagy épület veszélyeztetése nélkül. Hatalmas területeket lehet u. i. a porral elárasztani; mindenkinek távoznia kell onnan 24 órán belül, ha nem akar rádióaktív hatás alá kerülni. /UP, 51. XI. 22./

CSEH MESEFILM

fut Amerikában, az Andersen-írtá "Császár csalóánya". /WP, 51. XI. 8./

évadkezdő előadásán, az azóta is nagy sikerrel futó Aida-ban Zinka Milanov horvát énekesnő énekelte a címszerepet, a király a bolgár Lubomir Visegonov volt, Ameris pedig Elena Nicolaidi, görög alténekesnő. /CH. SC. M. 51. XI. 17./

ELENA NICOLAIDI

"hangja csodálatos hangszer, bársnyos, gazdagon színezett. Pompás zenei készséggel énekel s meglepő tehetséggel közvetíti a műszellemét épügy, mint a tartalmát" - írja a görög művész nő hangversenyéről a NEW YORK TIMES/51. XI. 19/

LENGYEL MENEKÜLTEK MAGYARORSZÁGON.

Idén jelentek meg az USA-ban Paul Super YMCA-vezető emlékiratai /"25 esztendő a lengyelekkel"; Paul Super Foundation/ s ebben Super 15 oldalt szentel /a 370-ből "A magyarországi tapasztalatok"-nak. Az öszszeomlás után a lengyelekkel együtt menekült Romániába. Utána kb. 3 hónapot töltött Magyarországon és mint a Lengyeleket Segélyező Amerikai Bizottság megbízottja, segített a menekült lengyelek elhelyezésében, segélyezésében. Ebben az időben még a magyar közigazgatás és egyéb szervek nem rendezkedtek be a váratlanul érkezett kb. 50 ezer lengyel menekült ellátására, s Paul Super sokat panaszkodik a bürokráciára. A lakosság hangulatát így festi:

"A magyar parasztok a nélkülöző s menekülő lengyeleket nagyon szívesen, önzetlen áldozatkészséggel fogadták s sajátmaguk nem kis veszélyére elbujtatták és kézzől-kézre adták őket.

A magyar kereskedők leszállították az árakat a lengyelek számára s nagy figyelemben részesítették őket.

A tábortok katonai parancsnokairól a jelentésben írtam: 'Néhányuk jó, de sok közülük nélkülöz minden emberi érzést. Nagyrészt Hitler-barátok. Ezek az emberek közvetlenül felelősek a szörnyű körülményekért, szenvedésért, betegségekért s reménytelenségért.'

A kormánytisztviselők féltek egyrészt a németektől, másrészt a fenyegető bolsevizmustól. Mintha megbénultak volna, tétlenség, hozánemértés és leírhatatlan bürokrácia jellemezte őket.

Az arisztokrácia, mely megteremtette a Magyar-Lengyel Társaságot, hosszú órákon és hosszú napokon át dolgozott a lengyel menekültek érdekében, olyan odaadással, amelyhez hasonlót soha nem láttam kiváltásos helyzetben lévő emberektől."

Kitűnő véleménye volt a /"felsőközéposztályi"/ Vörös Keresztről is. Telekivel is találkozott. Így ír róla: "Egyszerre megszerettem ezt az embert; gentleman, keresztény, tudós és kellemes ember volt. Könnyű elképzelni azt a kimondhatatlan megvetést, amelyet ennek az igazán nemes embernek kellett éreznie az alávaló parvenü Hitler iránt és azt, hogy - amikor ez oly kiméletlen nyomást alkalmazott vele szemben - hogyan nem látott más tisztességes kiutat a zsákutcából s öngyilkos lett

NYUGATI FIGYELŐ I.

A NÉGY AMERIKAI REPÜLŐ

Az oroszok által elfogott négy amerikai pilóta ügye az amerikai közvéleményben nagy felháborodási hullámot váltott ki Magyarországra ellen. Sok esetben egyszerűen banditának ábrázolták s csak kevés lap tett különbséget a rezsim a a nép között, így a WASHINGTON POST. Karácsonyi számában azt ajánlotta, a 120.000 dolláros váltságdíjat adják inkább a magyar emigránsoknak vagy fordítsák a felszabadított ország újjáépítésére. 51. XII. 28-án így írt: "A legsúlyosabb tévedés lenne ezeknek a rab országoknak a népére úgy tekinteni, mint ellenségekre."

AZ ANGOL FESZTIVÁL

augusztusi londoni zenei programján a köv. magyar művek szerepeltek: Kodálytól a Galántai Táncok és a Hány-szvit /utóbbi két alkalommal/, Dohnányitól a Variációk egy gyermekdalra, Lisztől az Es-dur zongoraverseny /Kentner Lajos előadásában/, a Les Préludes, a Mefisztó-valcer, a Lorelei zenekarra és az A-dur zongoraverseny. Ugyanakkor a többi keleteurópai szerző közül Dvorák Farsangi nyitányát /kétszer/, Szimfónikus Variációit, Smetana Eladott menyasszony-nyitányát és Sibelius-tól 6 művet adtak elő. /LONDON MUSICAL EVENTS, 51. VIII/

KARÁCSONYRA

a WASHINGTON POST 6 lemezt ajánl. Egyikük Bartók "Zenéje vonósokra, ütőhangszerekre és celestára". "Ez a zene - írja a lap /51. XII. 9./ - egyike Bartók leggyönyörűbb és legerőteljesebb műveinek."

AUSZTRALIÁBAN ÉLŐ

magyar szobrász, Mészáros Andor, működéséről ír hosszú, képes cikket a PEOPLE, az egyik legnagyobb ausztráliai lap. A művész legutóbb a canterbury katedrális új oltárának elkészítésére kapott megbízást. /51. VIII. 1/

SERLY TIBOR MŰVE TÁROGATÓRA

"A magyarok valamikor használták a tárogatót - mélyhangú, klarinetszerű fafúvót, mely tibeti eredetű - akárcsak a rómaiak s nyomukban a skótok és írek a dudát: a tárogató szava izgató harci hívás volt. Csatározásaik során osztrák uralkodók ellen az 1700-as évek elején hazafias tárogatójátékosok vad harci dühöt tudtak kelteni parasztársaikban tisztán kedvelt szabadságdalaik eljátszásával. A dühös osztrákok végülis felismerték az értelmét és elégettek minden megtalálható tárogatót. De néhány megmaradt s egy 130 éves példány tűnt fel a Carnegie-Hallban Lantos Ferenc kezében." Serly Tibor panaszos "Kamaranépzene"-jét hegedűre, zongorára és tárogatóra adta elő Lantos. "Elbűvölte a hallgatóságot a hangszer el nem feledhető egyéni jellegzetességének ügyes bemutatásával. Bár a hangszer csak két oktávnyira terjed, hangja gazdag és kifejező. De mint menekültek állítják, többé nem hallható Magyarországon. A kommunista rezsim, visszaemlékezve, hogy a tárogató rezgő szabadsághangja zavarokat okozott az osztrákoknak, eltiltotta!" /TIME, 51. XI. 19/

PERU

fővárosában, Limában, tartott előadást Vajay Szabolcs, a buenos airesi Modern Művészetek Intézetének titkára "Modern festészet" címmel. "A modern plasztikát szerinte a valóságtól való menekülés jellemzi. A színek forradalmát - fauvizmus - a formák lázadása követte - kubizmus - ami végülis a tárgyszerűség teljes kiküszöbölésére vezetett. Így állott elő az absztrakt iskola. A szürrealisták viszont a tartalmi elemek túlhangsúlyozásával akartak a valóságtól szabadulni. Azonban csak ez adottságok mellett alakulhat ki korunk sajátlagos művészete, mely egyképen meg kell feleljen a század haladó szellemének s az örök emberi esztétika követelményeinek!" /LA PRENSA, 51. IX. 28/

NYUGATI FIGYELŐ II.

A SVÁJCI WELTWOCHE

karácsonyi ajándékkul 100 lemezt ajánl. Köztük négy Bartók-darab. Öt-nék az előadója magyar. Dvorák-lemez három szerepel s két Chopin. Háromnak Lipatti az előadója. A lap ugyanebben a számában az ajándékkönyvek közt első helyen Kerényi Károly "Die Mythologie der Griechen" c. művét említi. /51. XII. 7./

A WELTWOCHE előző számában /51. XI. 30./ Bartók-lemezekről közöl cikket.

Ugyancsak Bartók-lemezről /Szónata két zongorára és ütőhangszerekre/ számol be a lap 51. XI. 23. száma; valamint egy Liszt-lemezről "Jeruzsálem királya" a címe az egyiptomiak szudáni törekvéseiről szóló cikknek /u.p./, mely az elején elmondja, hogy "egy magyar király, egy savoyai herceg és Groszlánszívú Richárd hozta haza ezt a címet kereszteshadjárataiból."

MAGYAR FESTŐK ARGENTINÁBAN

Kőrössi János 51. VI. 15-23, Dayday Ferenc 51. VII. 1-8 rendezett kiállítását műveiből a Van Riel-galériában. Utóbbi festette az Eva Peron gyermekvárosok művészi freskóit is. A 12 éve Argentínában dolgozó Tábor Jenő Villa Angelában, majd Resistenciában rendezett kiállítását.

A BARÁTI KAMARAZENEKAR

tavasszal két hangversenyt adott San Franciscóban. "Nem hagyhatjuk említés nélkül - írja róla M. Schubart /OPERA AND CONCERT, 51. VI/ - azt a tévedhetetlen jó ízlést, a zenei értékek őszinte tiszteletét, mely Baráti műsorának megválasztását s előadását jellemzi. A zenekar mögött most ott van a Baráti Kamarazenekar. Társaság, hogy anyagilag s egyéb téren segítse a zenekart, mint állandó intézményt."

SIGMUND ROMBERG

a népszerű magyarszületésű amerikai operettszerző meghalt. /51. XI. 19./

MAGYAR OPERAÉNEKESEK

A legjobb /teljes/ Don Juan-lemezt adták ki Pataky Kálmánnal, mint Ottavioval. "Aligha található ma bárhol is jobb hang s előadás ezekénél /t. i. a 4 főszereplőénél/" - írja a WP /51. XI. 25./ "Valóban lírai Ottavio" - állapítja meg a NYT /51. XII. 2./ Chabay Bach János Passiójában énekel. "Mint szólisták, Thebom, Harrell és Chabay elsőrangúak" - olvassuk a TIME-ben /51. XII. 17. Ernster Dezső, Ligeti Desiré s Alváry Lőrinc los angelesi és san franciscoi operaelőadásokon énekeltek sikerrel. /CH. SC. M. 51. XI. 17./

ÁLDOR PÉTER

a Columbiában élő ismert magyar rajzoló karikatúráját közölte a NYT /51. X. 28./ a bogotai EL TIEMPO nyomán.

A BUENOS AIRESI TELEVIZIO

mely 51. X. 17-én kezdett működni, XI. 30-án este félórás magyar műsort közvetített. Szeleczy Zita magyar ruhában magyar nótákat énekelt Kraszner Károly zongorázott és Segedy Sándor cimbalomszólóval szerepelt.

PÁRIZSBAN

Bartók Román Táncai és több Liszt-mű szerepelt a novemberközepe hangversenyműsorán. /LE MONDE, 51. XI. 13./

MAGYAR MÉRNÖK SIKERE

A Univ. of Washington Kísérleti állomása a THE WELDING JOURNAL RESEARCH Supplement, 51. IV. számából különnyomatként közli a US Navy Dept. megbízásából végzett kísérletekről szóló beszámolót; "Hegesztett erősítések acélszerkezeti tagokba igtatott nyílásokra" vonatkozólag. A beszámolót első helyen D. Vásárhelyi jegyezte, partnerével s asszisztensével.

A SZOVJETSZKOJE ISZKUSSZTVO

c. szovjet művészeti lapban nagy cikk jelent meg a magyarországi új színházi évadról. /KU, 51. X. 31./

HAZAI FIGYELŐ.

A "MAGYAR NÉPZENE TÁRÁNAK" első kötete, a "Gyermekjátékok" több mint ezer oldalon nemrég jelent meg. Ezzel indult meg a Bartók-Kodály-féle hatalmas népzenei gyűjteménynek a kiadása. Az elsőt még kb. 15-16 kötet követi. /MN, 51. XI. 22/

ZENEI HÉT/XI. 17-24/ zajlott le Budapesten. Az új magyar zeneművek bemutatása mellett a program az "intonáció" és "a zene program-szerűsége" feletti vita volt. A vita alapgondolata: "A zenetörténet nagyjainak példái megmutatják, hogyan kell az osztályharcban az elnyomottak eszme- és érzésvilágát, programját zenében kifejezni, hogyan kell harcaikat zenével elősegíteni." /MN, 51. XI. 24./

A KÖVETKEZŐ SZERZŐK darabjait adták elő a Zenei Hét során: Adám Jenő, Bárdos Lajos, Behár György, Bródy Tamás, Dávid Gyula, Farkas Ferenc, Gaál Jenő, Gulyás László, Gyöngy Pál, Halász Kálmán, Hámos László, Járdányi Pál, Kadosa Pál, Kemény Egon, Kerekes János, Kodály Zoltán, Kókai Rezső, Komjáti Károly, Lajtha László, Lánvi Viktor, Ligeti György, Maros Rudolf, Polgár Tibor, Ránki György, Romhányi József, Sárközi István, Sugár Rezső, Szabó Ferenc, Székely Endre, Szervánszky Endre, Szöllösy András, Tardos Béla, Vass Lajos, Vásárhelyi Zoltán, Vetési György, Vincze Imre, Vincze Ottó, Viski János.

A SZÉCHENYI KÖNYVTÁR /a legnagyobb magyar könyvtár/ a második ötéves terv során új épületet kap. A könyvtár jelenleg 1.300.000 kötetet őriz, egész állaga több mint 4.000.000 darab. A kéziratárban őrzik a "Halotti beszédet", Anonymus krónikáját, 31 Corvinát, Marx sajátkezű önéletírását. A könyvnyomtatás kezdetétől 1711-ig megjelent magyarországi nyomtatványok gyűjteménye közel 8.000 darabból áll. A "hungaricák" gyűjteménye külföldi szerzőktől Magyarországra vonatkozó nyomtatványokat őriz. /KIS UJSÁG, 51. VIII. 30./ /A könyvtár jelenleg a Nemzeti Múzeumban van/

A TUDOMÁNYOS AKADEMIA NAGYGYŰLÉSE dec. 9-15 tartott. Az ülést a két szovjetes nevű vezető, Rusznyák elnök és Erdey-Grúz főtitkár nyitotta meg. Főleg a kozmopolitizmust támadták. "Kozmopolitizmus az - mondotta az utóbbi - amikor minden előtt meghajlanak, ami Nyugatról jött és lenéznek mindent, ami hazai vagy más nemzetek alkotása. Legveszedelmesebb /! / formája a kozmopolitizmusnak a szovjet tudomány lebecsülése." /MN, 51. XII. 11./ Ebben alighanem igaza is van...

AZ 1952-ES KÖLTSÉGVETÉSBEN közel 3 milliárd van előirányozva kulturális kiadásokra. - 51/52-ben a tanulók 60 százaléka részesül ösztöndíjban. - A középiskolákban 65.3 sz. munkás- és parasztszármazású, míg a főiskolákban 58.2 sz. /MN, 51. XII. 15./

KULTURÁLIS EGYEZMÉNYEKET kötött a kormány Csehszlovákiával, Romániával, Albániával, Kínával november folyamán. Révai prágai beszédében a magyar-cseh történelmi kapcsolatokról beszélt: "A XVI. és XVII. században a cseh és a magyar humanisták szellemi kapcsolatai készítettek elő és kísérték a két nép közös fronton vívott nemzeti harcait a Habsburg-elnyomás ellen. A nagy cseh tudós és humanista Comenius sárospataki tartózkodása és működése a XVII. század végén, része a magyar reformáció, a magyar humanizmus történetének is... Palackyt, a cseh nemzet nagy történetíróját 1834-ben a Magyar Tudományos Akadémia tagjává választották és - bár 1848-ban, a magyar szabadságharc idején tragikus tévedések zavarták meg népeink viszonyát - sem Palackyt, sem a nagy csehszlovák költőt és hazafit, Kollár Jánost nem ítéltük meg csak az 1848-as magyar forradalomról alkotott nézeteik alapján. Tudjuk, hogy Kollár János a szlovák nép ébresztője volt és Palacky is újra a magyar nép mellé állt a Habsburg rémuralommal szemben. A két nép haladó kultúrájának rokon-ságát fejezte ki Erkel és Dvorák barátsága." /MN, 51. XI. 14./

H I R Ü N K A V I L A G B A N
/Magyar Kulturális Figyelő/

Szerkeszti:
Csicséry - Rónay István

A "Hirünk a világban" előfizetési díja az USA-ban évi 3 dollár, bármely más országban havi 1 nemzetközi postai coupon. Munkatársainknak díjtalanul, szerkesztőségeknek cserepéldány ellenében küldjük.

A "Hirünk a világban" könyvatos: bármelyik közlemény a forrás megjelölésével átvehető.

H I R Ü N K A V I L A G B A N
Hungarian Monthly
P.O.Box 1005,
Washington 13, D.C.

PRINTED MATTER